

Kaj bomo z devetletko?

Zanikamo napake in kre

creativno strokovnjačimo

Ko se je v začetku marca v dvorani ministrstva za šolstvo zbrala slovenska strokovna in laična javnost na povabilo civilne iniciative Kakšno šolo hočemo, se je z vsakim novim prilivom v čašo negotovosti glede stanja slovenske devetletke razgrinjala resničnost katastrofe slovenskega šolstva. Če nam je mar za otroke, so nam povedali uvodoma, bomo ukrepali. Poslušanje življenjskih zgodb tako učencev kot učiteljev je kot napenjanje čutov ob kriminalki, v kateri vsi vneto iščemo Sherlockovo pomoč. Ta zločinska zgodba ima, kot vsaka, žrtve. Kaj pa srečni razplet?

PIŠE NIKA VISTOROPSKI

Po uvodnem strokovnem nagovoru dr. Kristijana Muska Lešnika, avtorja Sive knjige o osnovni šoli v Republiki Sloveniji in Bajk in povesti o devetletki, dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič, nosilke raziskave Učenci z učnimi težavami, Viljema Ščuke, dr. med., avtorja projekta Brez megle v glavi, ter mag. Jožice Frigelj, učiteljice, pobudnice civilne iniciative (vsi so strokovno in jasno opozorili na težave devetletke tako s teoretičnega kot povsem šolskopraktičnega vidika), je dobil priložnost glas ljudstva. In ljudstvo so tudi – učenci.

Lučkina osebna izkušnja

Tridesetletna Lučka Zajec je, kot je povedala, spregovorila s tremo (ki ji jo je podarila šola), nato pa povzela bistveno, kar je odnesla od slovenskega šolskega sistema. Izpostavila je pisanje, branje, računanje, druženje z vrstniki ter veliko neuporabnih informacij, ki jih je pozabila. In je nadaljevala: »Naučila sem se biti odvisna od mnenja drugih, ne zaupati vase, strahu, dvoma, zavisti in prepričanja, da sem neinteligentna. Da imam veliko znanja in talentov, sem spoznala šele, ko sem šla iz šole.« Začela je glasno pozivati, da moramo narediti prostor za učenje otrok prek izkušnje. »Le če izkusimo, vemo. Vse drugo je teoretiziranje, to ni življenje.«

Ko se je kot odrasla odločila, da bo postala jadralka – in s tem spoznala, koliko je treba vedeti, preden barka sploh zapusti pristan – je zares dognala, kako se znanje dopolnjuje. »Spoznavanja narave in družbe ni,« pravi, »brez tega, da dejansko gremo v naravo! Vrt in hlev v vsako šolo! Dajte skupini otrok možnost, da se lotijo projekta. Naj zgradijo hišo in jadralnico, veliko se bodo naučili. Ko ju bodo dokončali, bo projekt opravljen. Brez ocen od ena do pet.«

Učenci si ne upajo izraziti mnenja

Jurij Marussig, učitelj fizike (in pesnik), kar rahlo žalostne pove, da si v 8. razredu kar 90 odstotkov učencev ne upa izraziti mnenja. »Katastrofa. Zakaj si ne upajo povedati, kaj mislijo? Ker se bojijo, da bodo povedali narobe! To pomeni, da je njihova pozitivna samopodoba na dnu. Otroku je treba dati možnost, da sam razmišlja, ga podpirati in se usmerjati v njihova pozitivna močna področja. V redovalnico se mu ne sme pisati cvekov! Kdo od vas se bo še učil, če bi dobil pet enic? Jasno, nihče! Enica zame ni ocena. Učenca je treba vzpodbujati k lastnemu razmišljanju in mu ustvarjati dobro samopodobo za naprej. Potem bo postal ustvarjalen in bo lahko gradil svoje življenje.«

Revni Božiček

Videti, v kaj zraste otrok sistema, je lahko velikokrat še največja vzpodbuda temu, da končno začnemo trezno premišljevali. Dr. Kristijan Musek Lešnik, tudi oče dveh šoloobveznih otrok, opozarja, da se vrtimo v začaranem krogu. Ko je v eni od osnovnih šol videl razstavo učencev, ki so morali na pobudo učiteljice zapisati, kaj bi hoteli imeti, če bi tako Dedek Mraz kot Božiček v svojih denarnicah ponujala samo pajčevino, se mu je v spomin vtisnil osemletni fantič, ki je na karton napisal, da bi bil rad bolj pameten, da bi mu lažje šlo v šoli.

Kako je mogoče, se je vprašal Musek, da se že tako mlad otrok obremenjuje s svojo inteligenco ter svoj šolski uspeh pogojuje na tak način? Je fantič premalo bister? Niti približno!

»Pred več kot 15 leti se je začela velika prenova osnovne šole, ki je zastavila zelo jasne cilje,« začne Musek Lešnik in nakaže, da ne bodo sledile vzpodbudne informacije. »Današnja devetletka močno zaostaja za nekaterimi cilji. Če primerjamo znanje med otroki, ki so končali osemletko, s tistimi, ki so končali devetletko, je jasno, da zadnji znajo manj. Naši šolarji zaostajajo za vrstniki iz razvitih držav, imajo težave s kritičnim razmišljanjem. Po raziskavi TIMSS 2007 (*Največja in najvplivnejša svetovna raziskava znanja učencev na področju matematike in naravoslovja. V njej sodeluje skoraj 60 držav in nekaj samostojnih šolskih sistemov – kanadske province in posamezne ameriške zvezne države. V letu 2007 je 425.000 učencev iz sodelujočih držav rešilo enake preizkuse znanja iz matematike in naravoslovja, op. p.*) je matematika v Sloveniji najbolj neprijeten predmet. Enako fizika. Enako biologija. Nadalje šola povečuje socialne razlike. Nedvomno je za slovensko osnovno šolo velika in neuspešna prenova, in dlje ko bomo to tajili, namesto da bi poiskali vzroke neuspeha in jih začeli odpravljati, več generacij bo čutilo posledice. Zakaj je slovenska javna osnovna šola v bolj klavnem stanju, kot bi si želeli?

☹️ Za slovensko osnovno šolo je velika in neuspešna prenova, in dlje ko bomo to tajili, več generacij bo čutilo posledice.

Zaradi zanikanja napak in kreativnega strokovnjačenja. Namesto resne analize sistematično prikrivamo težave in onemogočamo izboljšave.« Dr. Musek je v nadaljevanju jasno pokazal, kako je slovenska stroka, ki je pripravljala prenovu, popolnoma nesposobno/napačno povzemala primere iz tujine, celo tako brezsravno, da se človek še

bolj jasno zave, da smo res do vratu v težavah.

Ambasadorji prostovoljstva

Na vprašanje, zakaj je danes v slovenskih šolah manj znanja, odgovori iz prakse učitelj iz Maribora.

Opozori na znižanje kriterijev, razlog zanje pa najde v tem, kot pravi, »ker se je okoli učiteljskega položaja nabralo toliko satelitov«. »Če učenca slabo oceniš, se ti sateliti zgrnejo nate. Šolska svetovalna služba, ravnatelj, starši ... Zasipajo te z zahtevami in vprašanji, zakaj si učenca slabo ocenil. V zadnjih letih se je ta trend tako močno povečal, da učitelj raje da dobro oceno, da teh pritiskov ni več. Ni mogoče zdržati, kajti ostaneš sam. V moji redovalnici je povprečna ocena 4,5, kar je po Gaussovi krivulji nenormalno!« In ne samo to. Vse več učiteljev opozarja na to, da s sabo težko nosijo tisto poveljevano poslanstvo Učitelja, temveč postajajo – birokrati.

»Pred sabo imam seznam birokratskih nalog,« pove mag. Frigljeva, »ki jih moram opraviti: soglasje za zbiranje in objavlanje podatkov učencev, soglasje za objavlanje fotografij in izdelkov učencev, soglasje za sodelovanje na tekmovanjih znanja, soglasje za sodelovanje v projektu, natečajih ... Drobne tiska je za dve strani! In v tej strašni zmedbi šolska inšpekcija ocenjuje samo papirje, nihče pa ne gleda pedagoškega dela. To bi nas moralo zelo skrbeti. Učitelji smo ambasadorji prostovoljstva, ker ogromno dela opravimo zastonj.«

Nivojski pouk – velika napaka

Učitelj je prvi, ki vidi otroka, ko ta odide od doma. Učiteljev pa se ne sliši, četudi so opozarjali na akutne težave šole, še preden so bile razkrite v javnosti. Četudi

otroci ne zmorejo, se še vedno oklepamo nasilne vpeljave novitet, čez deset let pa bomo dognali, da morebiti stvari vendarle ne delujejo. »Ena od največjih napak je bil gotovo nivojski pouk,« opozori Frigljeva. »Dokazano je, da ne deluje, da celo povečuje razlike med otroki. Vsepovsod se opušta, mi ga uzakonjamo! Otroci v heterogenih skupinah so po rezultatih kar za tri odstotke boljši kot pri nivojskem pouku.«

Kje je veselje?

Svetovalna delavka ene od celjskih osnovnih šol – očitno ženska, ki z veseljem hodi v šolo – opozori na živost naših prvošolčkov, ko si prvič nadenejo prevelike torbe s skrbno zloženimi zvezki, ovitimi knjigami in s sveže ošiljenimi barvicami v peresnici. »Potem pa v drugem, tretjem razredu ni več tega žara,« pove. »Ozrmo se okoli sebe in pogledjmo, kdo so učitelji!« opozori še na drugi vidik učiteljskega dela, ki pa ni samo obremenjen z birokratskimi zahtevami in prisilo kurikuluma. »Koliko jih je, ki s ponosom in žarom stopajo v šolo in svoj poklic res z veseljem opravljajo, in koliko je tistih, ki so naveličani, ki jim ni do tega dela, imajo vsega poln kufer?« Pedagoške fakultete, pravi, ni težko narediti. V zbornici pa velikokrat sliši, da samo tarnajo. »Učitelji morajo biti odgovorni, odrasli in kompetentni ljudje, ki morajo poleg svojega dela veliko vedeti ne samo o predmetu, temveč tudi o otrocih.« In že se vključi povezovalka javne tribune dr. Manca Košir, publicistka, ki si prizadeva doseči, da bi morali vsi, ki želijo postati učitelji, pred vstopom na pedagoško fakulteto opraviti sprejemni izpit iz socialne in čustvene inteligence.

Budala iz raja

In ko že začnemo govoriti o pomembnosti osebnosti, ne moremo mimo Viljema Ščuke, ki ga skrbi zdravje naših otrok, pa ne zgolj telesno, temveč predvsem osebnostno. »Premišljevali moramo,« pojasni, »kaj je smoter otrokovega življenja, vrednote in cilji. Na ta vprašanja bi morala dati odgovor – šola. Možgani so bistra stvar s sto milijardami živčnih celic in naši pisci bi rekli, da se moramo pretihotapiti skozi vrata ... A preden pridete do zadnje sobe, kjer je shranjen trajni spomin, moramo skozi sedem

☛ Šola bi morala otroke naučiti, kako biti samostojni in svobodni.
Viljem Ščuka,
dr. med.

☛ Ena od največjih napak je bil gotovo nivojski pouk.
Mag. Jožica Frigelj

☛ Namesto resne analize sistematično prikrivamo težave in onemogočamo izboljšave.
Dr. Kristijan
Musek Lešnik

☛ Vsak otrok ima pravico biti slišan.
Dr. Gabi Čačinovič
Vogrinčič

soban. In tista vrata so večkrat zaprta, v medicini temu rečemo, da ima otrok odpore. Če bomo v Belo knjigo dodajali še več neumnosti, bodo ta vrata samo še bolj zaprta. Ena pot, ki jih odpira, je tista, ki so jo začeli v filozofiji razvijati eksistencialisti pred približno 80, 90 leti. Spoznali so, da je znanje premalo za oblikovanje osebnosti. Že Kierkegaard je rekel, da se Bog učloveči, da ima torej človek svoje metafizične korenine, ki so del njega samega. Te niso neki religiozni Bog, temveč da je človek sposoben ozavestiti in doživljati sebe, da je to, kar vrednoti, sposoben tudi osmisлити. V tem je človek izjemno bitje. Sicer je budala, ki še vedno spada v raj! Šola bi morala otroke naučiti, kako biti samostojni in svobodni. Tega ne počne. Zakaj je matematika osovražen predmet? Ker starši niso znali vzgajati otrok! Ker je matematika predmet, ki se ga je treba učiti vsak dan in potrebuje delovne navade. Otrok jih pa nima. Ker je scrkljan, ker je plod naše potrošniške družbe, odtujen ...»

Vzgojo v vsak predmet

Nakar se oglasi učiteljica slovenščine iz ene od slovenjegraških osnovnih šol,

ki poučuje tudi državljansko vzgojo in etiko, ter znova opozori na nebuloze slovenskega šolskega sistema. Prepričana je, da je vzgoja osebnosti nekaj, kar bi moral vsebovati vsak predmet, ko pa začne razlagati cilje državljanske vzgoje in etike za učence 8. razredov, zgroženo slišimo: »Navedi nosilce oblasti, ki jih neposredno volimo na volitvah, navedi ime aktualnega predsednika vlade in predsednika države, razlike med volitvami in referendumom, navedi stranke v občinskem svetu, razloži vlogo političnih strank v Sloveniji, veje oblasti, področja, na katerih deluje vlada, navedi pristojnosti predsednika republike .... Poslušajte, tega je za tri strani! Državljanstvo nepokorščino se bom šla, od jeseni naprej bom učila svoj predmet,« se pošali v obupu.

Ustvarimo prostor užitka

Kaj lahko sklenemo? Sploh kaj? Dejstvo je, da ob izidu nove Bele knjige o vzgoji in izobraževanju še nimamo sveže vizije za naše šolstvo. Ne samo to, bistveno je, da bi se morali spremeniti hierarhija in odnosi v šoli (in zunaj nje). Civilna iniciativa, ki je želela javnost predvsem

opozoriti, da žgoči problemi našega osnovnega šolstva še vedno obstajajo, ponuja tudi rešitev, ki poudari predvsem, da potrebujemo šolo, v kateri bodo naši mladi, naša prihodnost ne nazadnje, pomembnejši od papirjev. In da, šola mora vzgajati in ne gledati stran zaradi preveč drugih obremenitev. Četudi dejanskih.

»Vsak otrok ima pravico biti slišan. Spodbujati jih moramo, da spregovorijo in sprašujejo; samo ko se ne bojijo, so lahko uspešni. Učitelj mora prepoznati in izvajati načine podajanja snovi, da bo vsem razumljiva. Delo doma je preveč poudarjeno, večina učenja naj se opravi v šoli. V razredih bi morali učitelji in učenci soustvarjati, saj je to temelj uspešnega delovnega odnosa. Učitelj bi vedno moral biti spoštljiv in odgovoren zagovornik in zaveznik otroka,« poudari Gabi Čačinovič Vogrinčič s svojim značilno spravljamim glasom. Spoštujmo se, še poudari. Ne samo enosmerno. Učenci potrebujejo zaveznike, učitelji pa si morajo dovoliti, da se od mladih tudi kaj naučijo. Odprimo oči. Šele ko spregledaš, lahko začneš premišljevat o tem, kakšna je prava pot naprej.